

Samtals- och dokumentationsunderlag A

Litteracitet spår A

1 Steg 2 3

Elever i tidigt skede av sin läs- och skrivutveckling

Elevens namn

Samtals- och dokumentationsunderlag A

Använd detta underlag om eleven är i ett tidigt skede av sin läs- och skrivutveckling.

Information till dig som kartlägger

Samtals- och dokumentationsunderlag A används för elever som utifrån den information som framkommit i Steg 1 bedöms vara i ett tidigt skede av sin läs- och skrivutveckling. Det kan vara dels yngre elever, dels äldre elever med kort eller ingen skolbakgrund.

Använd underlaget tillsammans med materialet Uppgifter A – Tecken, ord, meningar. Här följer instruktioner för hur du genomför uppgifterna samt frågor om elevens litteracitetserfarenheter. Du dokumenterar elevens resultat på uppgifterna och svar på frågorna om litteracitetserfarenheterna här i underlaget. Tänk på att skriva tillräckligt utförligt så att andra kan använda dokumentationen. Stryk över uppgifter och frågor som du inte använder i kartläggningen.

Uppgifterna följer en viss progression och du bedömer efter varje uppgift om det är lämpligt att gå vidare till nästa. Om eleven klarar alla uppgifter kan du fortsätta med textpaket 1 i Uppgifter B – Textpaket.

Om Uppgifter A – Tecken, ord, meningar inte finns översatt till elevens språk kan vissa uppgifter anpassas med hjälp av flerspråkig personal eller tolk. Använd i så fall materialet Uppgifter A1 – Tecken, ord, meningar. Det framgår i samtals- och dokumentationsunderlaget vilka uppgifter som kan anpassas.

Vissa språk har inte bokstäver utan andra typer av tecken. I några av uppgifterna används därför formuleringen bokstäver/tecken. Välj det alternativ som passar elevens språk.

Förberedelser

- Läs samtals- och dokumentationsunderlaget och kartläggningsprofilen för Steg 1.
- Skriv ut Uppgifter A *enkelsidigt i färg*.
- Ta fram bildmaterialet (utskrivet enkelsidigt i färg eller visa digitalt) och andra trycksaker och digitala texter på elevens språk om du har. Det kan underlätta för eleven och tolken om du använder pappersutskrifter snarare än att visa bilderna digitalt.
- Ta fram penna och sudd till eleven.

Information till eleven

- Berätta att ni kommer att samtala om läsande och skrivande, att eleven kommer att få göra några uppgifter och alltid kan fråga om något är oklart.
- Förklara att skolan är intresserad av att veta vad eleven redan kan för att kunna ge eleven rätt stöd i undervisningen.
- Berätta att det är frivilligt och att eleven när som helst kan säga till om hon eller han inte vill fortsätta.
- Förklara tolkens roll.

Kartläggning Steg 2 Litteracitet

Elevens namn:Födelsedatum:

Datum och lärare:

Elevens starkaste språk:

Kartläggningsspråk:

Genomförande

Kartläggningen börjar med att eleven gör några uppgifter. Därefter ställer du frågor om elevens litteracitetserfarenheter.

Uppgifter

Inledning

Inled t.ex. genom att säga till eleven:

- Du har tidigare berättat att du inte kan läsa och skriva så mycket ännu, men du har kanske sett en del skrift och kan en del ändå.

Uppgift 1

Skriva namn, ålder, ord och tecken

Lägg fram Blad 1

Kan du skriva ditt namn?

- Om eleven svarar ja, be eleven skriva sitt namn på Blad 1.
- Om eleven inte kan skriva sitt namn skriver du eller tolken elevens namn i rutan och läser namnet högt.

Eleven skriver sitt namn: ☐ Ja ☐ Till viss del ☐ Nej

Kommentar:

Kan du skriva hur gammal du är?

- Om eleven svarar ja, be eleven skriva på Blad 1. I annat fall skriver du eller tolken.

Kan du skriva några andra ord, bokstäver, tecken eller siffror?

- Om eleven svarar ja, be eleven skriva några på Blad 1.

Eleven skriver några ord: ☐ Ja ☐ Nej

Eleven skriver några tecken: ☐ Ja ☐ Nej

Eleven skriver några siffror: ☐ Ja ☐ Nej

Kommentar:

Uppgift 2**Läsa tecken****Lägg fram Blad 2**

Om uppgifterna inte är översatta till ett språk som eleven kan, använd Blad 2, Uppgifter A1.

Känner du igen några av dessa bokstäver/tecken? Kan du läsa dem högt?

Eleven läser bokstäverna/tecknen högt: ☐ Ja ☐ Vissa ☐ Nej

Kan du läsa några bokstäver/tecken på något annat språk?

Eleven kan läsa några bokstäver/tecken på andra språk: ☐ Ja ☐ Nej

Kommentar:

Uppgift 3

Läsa tecken – latinska alfabetet

Lägg fram Blad 3

- Denna uppgift använder du *endast* om elevens språk inte använder det latinska alfabetet. Syftet är att ta reda på om eleven känner igen det latinska alfabetet och vet åt vilket håll alfabetet ska läsas. Bokstäverna står i alfabetisk ordning men du kan peka på dem i valfri ordning.

Känner du igen några av dessa bokstäver? Kan du läsa dem högt?

Eleven visar kännedom om det latinska alfabetet: ☐ Ja ☐ Nej

Vet du åt vilket håll man läser dessa tecken?

Eleven är bekant med läsriktning vänster till höger ☐ Ja ☐ Nej

Kommentar:

Uppgift 4

Läsa ord

Lägg fram Blad 4

- Fråga om eleven kan läsa något eller några av orden högt och peka på rätt bild. Om eleven inte kan läsa orden så läser du eller tolken upp orden och låter eleven peka på rätt bild.

Om uppgifterna inte är översatta till ett språk som eleven kan, använd Blad 4, Uppgifter A1.

Här ser du några bilder och några ord. Kan du läsa orden högt ett i taget och sedan peka på bilden som visar det du har läst?

Eleven kopplar ihop bilder och ord: ☐ Ja ☐ Vissa ☐ Nej

Kommentar:

- Om eleven kan läsa orden, fortsatt med uppgift 5.
- Om eleven inte kan läsa orden, gå direkt vidare till uppgift 6.

Uppgift 5

Läsa meningar

Lägg fram Blad 5

Om uppgifterna inte är översatta till ett språk som eleven kan, använd Blad 5, Uppgifter A1.

Här ser du en bild och några meningar. Kan du berätta vad du ser på bilden? Kan du läsa meningarna högt?

Eleven läser meningarna: ☐ Ja ☐ Till viss del ☐ Nej

Kommentar:

- Om eleven kan läsa meningarna utan problem fortsätter du med uppgift 7, Läsförståelse Lejonet och räven.
- Om eleven inte kan läsa meningarna, fortsätt med uppgift 6, Hörförståelse Lejonet och Räven.

Uppgift 6

Hörförståelse Lejonet och räven

Lägg fram Blad 6

- Förklara att eleven kommer att få lyssna på en berättelse om ett lejon och en räv som du eller tolken läser högt.
- Berätta att eleven sedan kommer att få berätta lite kort med sina egna ord vad berättelsen handlar om.
- Ge eleven en egen kopia av texten och berätta att eleven kan följa med i texten.
- Läs texten högt utan tillägg eller förklaringar.

Om uppgifterna inte är översatta till ett språk som eleven kan, får du använda en kort, enkel berättelse på elevens språk.

Återberättande

Kan du kort med dina egna ord säga vad berättelsen handlar om?

Kommentar: (muntligt återberättande, huvuddragen)

Föra muntligt resonemang och motivera ståndpunkter

Djuren i berättelsen trodde att lejonet var sjukt. Tror *du* att lejonet var sjukt? Hur tänker du då?

Vad tror du hände med djuren som gick in till lejonet?
Hur tänker du då?

Kommentar:

Uppgift 7

Läsförståelse *Lejonet och räven*

- Be eleven läsa texten högt.
- Om eleven läser hela texten själv ställer du följande frågor till eleven muntligt.
- Om eleven inte kan läsa hela texten läser du eller tolken texten. Ställ sedan frågorna i uppgift 6.

Läsprocess	Svårighetsgrad			Facit		Elevsvar		
	Årskurs			Ja	Nej	Ja	Nej	
	2	3						
1.	<i>På raderna</i>	L	L	Var lejonet i sin grotta hela tiden?	☒	☐	☐	☐
2.	<i>På raderna</i>	L	L	Gick räven in till lejonet?	☐	☒	☐	☐
3.	<i>Mellan raderna</i>	M	L	Gav räven lejonet presenter?	☐	☒	☐	☐
4.	<i>Mellan raderna</i>	S	M	Hade lejonet ätit upp de andra djuren?	☒	☐	☐	☐

Kommentar:

Återberättande

5. Kan du med egna ord kort berätta vad texten handlar om?

Kommentar:

Öppna frågor

Syfte: Att utforska elevens förmåga att föra resonemang om texten. Om eleven inte självmant motiverar sitt svar är det viktigt att ställa följdfrågor.

6. *Mellan raderna* Tror du att lejonet var sjukt? Hur tänker du då?

Kommentar:

7. *Mellan raderna* Var räven klokare än de andra djuren? Hur tänker du då?

Kommentar:

8. *Bortom raderna* Tror du att man kan lära sig något av den här berättelsen? Hur tänker du då?

Kommentar:

- Fortsätt med frågorna om litteracitetserfarenheter.
- Anpassa frågorna efter elevens ålder och skolbakgrund.
- Använd bilderna och eventuellt eget material som ett stöd för frågorna.

Elevers litteracitetserfarenheter

1. Erfarenheter av skrift och medier

Syfte: Att utforska elevers erfarenheter av skriftanvändning i olika sammanhang.

- Lägg fram ett bildblad i taget eller ditt eget material och använd det för att få igång samtalet och konkretisera frågorna.
- Beskriv kort för eleven vad som finns på bilderna, t.ex. här ser du olika slags böcker, en dator osv.

Läsande

- Brukar du läsa, titta i eller använda något av det som du ser på bilderna hemma eller i skolan eller någon annanstans?

Exempel på uppföljningsfrågor om det som eleven känner igen:

- Böcker? Vad handlar de om? Vad tycker du om för böcker?
- Tidningar? Är det något särskilt du tittar på och läser?
- Skyltar och etiketter? Kan du läsa vad det står på skyltar, paket, burkar m.m.?
- Skrift på tavlan? Kan du läsa sådant som läraren skriver på tavlan?

☐ **Böcker**

Kommentar:

☐ **Tidningar**

Kommentar:

☐ **Skyltar**

Kommentar:

☐ **Annat**

Kommentar:

Skrivande

- Ställ följande frågor om eleven kan skriva (svar från uppgifterna och Steg 1).

- När brukar du skriva? (T.ex. hemma eller i skolan)
- Kan du berätta vad du skriver?
- Vilket språk skriver du på? (Om eleven kan flera språk)

Exempel på stödfrågor

- Tecken, ord och meningar i en skrivbok?
- Sådant du vill komma ihåg?
- Dagbok, berättelser, brev, dikter, sånger m.m.?
- Annat?

Kommentar:

Digitala redskap

- Ställ följande frågor om eleven har använt digitala redskap (utgå från elevens svar i Steg 1 och använd bildmaterialet som stöd).
- Anpassa frågorna efter vad eleven har använt.

- Du har berättat att du har använt mobiltelefon/dator/surfplatta. Brukar du använda den för att skriva något, t.ex. skicka sms?
- Kan du läsa sms?
- Använder du mobiltelefon/dator/surfplatta för att ta reda på saker? Kan du berätta? (T.ex. var en plats ligger, vad någonting betyder osv.)

Äldre elever:

- Använder du mobiltelefon/dator/surfplatta för att titta på/lyssna på nyheter...?

☐ **SMS**

Kommentar:

☐ **Andra digitala texter**

Kommentar:

2. Informationssökning

Syfte: Att utforska vilka strategier eleven har för informationssökning.

- Ställ följande fråga om eleven inte redan visat att hon eller han har strategier för informationssökning genom tidigare svar i samtalet eller svar i Steg 1.

- Om du skulle behöva ta reda på något eller vill veta mer om någonting hur gör du då? (T.ex. var en plats ligger, vad någonting betyder osv.)

Kommentar:

3. Erfarenhet av skriftspråksbaserat talspråk

Syfte: Att utforska elevens erfarenheter av att lyssna på högläsning och andra former av skriftspråksbaserat talspråk. Svaren kan visa elevens beredskap för att möta ett skolrelaterat språk.

- Nu har du lyssnat på (eller läst) en berättelse som vi har tagit från en bok.
- Har du lyssnat på någon som läser högt ur böcker eller annat tidigare? (Till exempel hemma, i skolan, någon annanstans.)

Om eleven svarar ja:

- Kan du berätta något om vad de har läst högt? (Till exempel berättelser, tidningar, andra slags texter...)
- Brukar ni prata tillsammans om det som de har läst högt? (T.ex. om olika ord, eller om vad texten handlar om, om vad du tyckte ...)
- Brukar du titta på TV-program eller lyssna på radio (eller lyssna på något på din mobiltelefon)? Vad för slags program tittar och lyssnar du på? (Om eleven läser, kan du fråga om eleven läser textremsor på TV.)

☐ Högläsning

Kommentar:

☐ Textsamtal

Kommentar:

☐ **TV, radio**

Kommentar:

Om eleven kan flera språk (se svar i Steg 1)

- Vilket språk brukar de läsa på? (högläsning)
- Vilket språk talar de i programmen du tittar och lyssnar på? (TV och radio)

Kommentar:

4. Erfarenhet av muntligt berättande

Syfte: Att utforska elevens erfarenhet av andras och eget muntliga berättande. Svaren kan visa elevens beredskap för att möta muntliga aktiviteter i skolan, t.ex. muntliga framträdanden.

- Lyssnar du någon gång på andra som berättar sagor, andra slags berättelser (som de inte läser högt ur en bok). Eller har du gjort det tidigare?
- Brukar ni prata tillsammans om det som de berättar?
- Brukar du själv berätta sagor eller andra berättelser för andra?

☐ **Andras muntliga berättande**

Kommentar:

☐ **Textsamtal**

Kommentar:

☐ **Eget muntligt berättande**

Kommentar:

Om eleven kan flera språk (se svar i Steg 1)

- På vilket språk brukar de/du berätta? (T.ex. språk som eleven uppgett)

Kommentar:

5. Avslutning

- (Till exempel) Vi har pratat om vad du kan läsa och skriva nu.
- Vad skulle du vilja kunna läsa och skriva när du har lärt dig mer?
- Finns det något mer du vill berätta?

Kommentar: